

‘De glazen bol: Cito-score en schooladvies’

Verslag van de bijeenkomst

FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling
Juni 2007

FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling
Postbus 201
3500 AE Utrecht

Kanaalweg 86
3533 AE Utrecht

Tel: (030) 297 43 21
Fax: (030) 296 00 50

www.forum.nl

Projectleider: Meral Nijenhuis
Verslag: Ashna Bainathsah

Inhoud

Voorwoord

Introductie

- 1 Is er sprake van onder- en overadvisering van bepaalde groepen leerlingen in het basisonderwijs?**
- 2 Hoe komen schooladviezen in de praktijk tot stand?**
- 3 Zijn er alternatieven voor het huidige traject van advisering?**

Conclusies en aanbevelingen

Afsluiting

Bijlage

Voorwoord

Voor u ligt het verslag van de themabijeenkomst 'De glazen bol: Cito-score en schooladvies' die op 6 juni 2007 in het Perscentrum Nieuwspoort in Den Haag Amsterdam heeft plaatsgevonden. Deze conferentie is georganiseerd door FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling in samenwerking met de Adviesraad Diversiteit en Integratie van de gemeente Amsterdam.

Deze bijeenkomst is georganiseerd naar aanleiding van het onderzoek van de Adviesraad naar onder- en overadvisering van allochtone leerlingen in het onderwijs. Honderdduizenden kinderen bereiden zich vaak al vanaf groep 7 intensief voor op de Cito-toets. De Cito-score is immers een belangrijke factor bij het schooladvies dat kinderen aan het eind van de basisschool krijgen, misschien wel de belangrijkste. En dus heel bepalend voor de verdere schoolcarrière. Toch blijken gelijke scores niet altijd toch gelijke adviezen te leiden. Bepaalde groepen kinderen lijken een lager schooladvies te krijgen dan gelijkscorende anderen. Hoe grootschalig is dit fenomeen? Wat zijn de feiten? Wat zijn de achtergronden? Wat zijn de consequenties? Het doel van deze bijeenkomst was om met onderzoekers, betrokkenen uit het onderwijs, allochtone ouders en Tweede Kamerleden over deze vraagstukken van gedachten te wisselen.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Introductie door Zeki Arslan, programmamanager Onderwijs en Arbeid, FORUM

De themabijeenkomst 'De glazen bol: Cito-score en schooladvies' is een initiatief van FORUM in samenwerking met de Adviesraad Diversiteit en Integratie van de gemeente Amsterdam. Aanleiding voor deze bijeenkomst is de ontstane commotie rondom het mogelijk over- dan wel onderadviseren van leerlingen afkomstig uit de lagere sociale klassen, in het bijzonder de migrantenleerlingen. Deze discussie is mede op gang gekomen naar aanleiding van het onderzoek 'Voortgezet onderwijs in beeld' van de Adviesraad Diversiteit en Integratie van de gemeente Amsterdam. Uit dit onderzoek blijkt dat er sprake is van een onder advisering bij niet-Nederlandstalige kinderen op basis van gelijke Cito-resultaten. Hoewel het hier gaat om alleen een meting in een gemeente, de gemeente Amsterdam, stelt Zeki Arslan dat er wel degelijk sprake is van een probleem. Het gaat immers om de kansen en de toekomst van kinderen. Arslan vindt het dan ook meer dan terecht dat de gemeente Amsterdam, ondanks dit lokale onderzoek, aandacht vraagt voor dit onderwerp.

Als reactie op het onderzoek van de gemeente Amsterdam zegt Arslan dat de leerkrachten in Amsterdam kiezen voor de veilige weg. De leerkrachten willen waarschijnlijk geen risico nemen en kiezen daarom voor zekerheid. Hiermee wordt het risico uitgesloten dat leerlingen terugvallen naar een lager niveau tijdens hun middelbare schoolcarrière. Het gevolg is echter dat een aantal leerlingen hierdoor onterecht ondergeadviseerd wordt bij hun overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Ook de Onderwijsraad stelt in haar advies¹, dat onlangs is verschenen, dat er in Nederland bij 4% tot 6% van alle adviezen sprake is van onder advisering. Het gaat hier om een landelijke analyse die nogmaals de ernst van het probleem, die deze middag ter discussie staat, onderstreept.

Zeki Arslan wil graag nog een aantal opmerkelijke bevindingen van de Onderwijsraad onder de aandacht brengen. Zo presteert 40% van de Turkstalige leerlingen in het basisonderwijs onder hun niveau. Tachtig procent van deze Turkstalige leerlingen komt uiteindelijk terecht in het VMBO. Arslan is van mening dat hierbij veel talent verloren gaat. Een ander zorgelijk punt dat Arslan wil benoemen, is het feit dat bij metingen uit 2004 is gebleken dat de deelname van allochtone leerlingen aan de havo licht is gedaald en deelname aan het vwo met minimale cijfers is gestegen. Dit is opmerkelijk, omdat in het onderwijsachterstandsbeleid van 1998 als doelstelling is gesteld de deelname van allochtone leerlingen aan havo/vwo met 4% te doen toenemen. Waarom is er geen duidelijk aantoonbaar resultaat van 4%? Waar liggen de knelpunten en oorzaken van deze problematiek? En hoe kunnen we dit probleem oplossen?

Arslan geeft drie adviezen met betrekking tot een mogelijke aanpak van de problematiek rondom over- en onder advisering:

- Leerlingen moeten een volwaardig diploma krijgen bij het verlaten van de basisschool. Dit diploma, waarin de prestaties van acht jaar basisonderwijs zijn opgenomen, zouden de toegang tot het voortgezet onderwijs kunnen vergemakkelijken.
- Het adviestraject van het basis- naar het voortgezet onderwijs moet procesmatig worden begeleid. In dit traject zijn vaak alleen de leerkrachten (de school) en de ouders betrokken en Arslan voelt er dan ook veel voor dat deze twee partijen worden begeleid door een derde onafhankelijk persoon.
- Landelijk onderzoek verrichten naar de verschillende normen die per gemeente in het voortgezet onderwijs worden gehanteerd voor de toelating van nieuwe leerlingen. Een transparante toelatingsprocedure zou het aantal over- en onder adviseringen kunnen doen dalen. Ook scholen uit het voortgezet onderwijs kunnen immers in de huidige situatie

¹ Presteren naar vermogen, Onderwijsraad, februari 2007, Den Haag

leerlingen op een onjuist niveau plaatsen op basis van de Cito-resultaten en/of op basis van resultaten van eigen toelatingstoetsen.

Tot slot wil Arslan duidelijk benadrukken dat er geen sprake is van een raciaal aspect bij de problematiek rondom over- en onderadvisering. Er is volgens Arslan geen sprake van bewuste discriminatie in het onderwijs. Wel dient er goed te worden gekeken naar de verwachtingen van leerkrachten jegens hun leerlingen.

Is er sprake van onder- en overadvisering van bepaalde groepen leerlingen in het basisonderwijs? Een debat met drie (wetenschappelijk) onderzoekers.

De drie volgende sprekers reageren op de zojuist benoemde problematiek aan de hand van een eigen statement. De drie sprekers zijn prof. dr. Jan Terwel (emeritus hoogleraar Onderwijspedagogiek aan de faculteit der Psychologie en Pedagogiek van de Vrije Universiteit Amsterdam), dr. Paul Jungbluth (Senior onderzoeker Sociale Wetenschappen) en dr. Maurice Crul (onderzoeker Instituut voor Migratie en Etnische Studies en lid van de Adviesraad Diversiteit en Integratie van de gemeente Amsterdam).

Prof. dr. Jan Terwel: “Het Nederlands onderwijssysteem is niet geschikt voor migranten leerlingen”

Prof. dr. Jan Terwel is bij de problematiek betrokken vanuit zijn bijdrage aan het project ‘Schoolkeuze en schoolloopbaan van leerlingen van 10 tot 16 jaar’. Dit project is uitgevoerd aan de Vrije Universiteit van Amsterdam bij de afdeling Onderwijspedagogiek. In dit project is onderzoek gedaan naar de schoolcarrière van ongeveer 20 leerlingen met diverse culturele achtergronden. In dit onderzoek wilde Terwel van dichtbij bekijken hoe individuele leerlingen een adviestraject/schoolcarrière doorlopen en hoe deze leerlingen en hun ouders dit traject ervaren. Tevens werden daarbij ook de ervaringen en meningen van betrokken leerkrachten onder de loep genomen. Uit het onderzoek is gebleken dat de schoolkeuze van leerlingen niet altijd wordt gemaakt op basis van objectieve en transparante overwegingen. Factoren als het sociaal-culturele milieu van leerlingen spelen hierin bijvoorbeeld een rol. In veel gevallen kunnen we volgens Terwel dan ook beter spreken van een negatief bindend advies in plaats van een advisering bij de voortzetting van de schoolloopbaan.²

Terwel refereert in zijn statement ook naar een rapport van de OESO³. In dit rapport maakt de OESO een internationale onderwijsvergelijking van de verschillende onderwijssystemen in Europa. Nederland scoort in deze vergelijking matig en kent volgens het onderzoek zelfs een nadelig onderwijssysteem voor migranten leerlingen.

Op basis van zowel zijn eigen onderzoeksresultaten als op basis van de resultaten van de OESO kan Terwel niets anders concluderen dan dat het Nederlandse onderwijssysteem niet geschikt is voor migranten leerlingen.

Dr. Maurice Crul: “Maak ook de schooladviezen openbaar”

² Resultaten van het onderzoek van Prof. dr. Jan Terwel zijn te vinden in het rapport ‘*Is de school een sorteermachine?*’. Dit rapport is terug te vinden op de website van de Faculteit der Psychologie en Pedagogiek van de Vrije Universiteit Amsterdam www.psy.vu.nl.

³ Education at a Glance 2006, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 1996, Paris, France.

Twee jaar geleden heeft de Adviesraad Diversiteit en Integratie al geprobeerd de problematiek rondom de Cito-score en het schooladvies op de agenda te zetten bij de gemeente Amsterdam. Destijds kregen zij van vooral Turkse en Marokkaanse ouders signalen dat hun kinderen ondanks een hoge Cito-score laag geadviseerd werden. Naar aanleiding van deze signalen heeft de Adviesraad een kleinschalig onderzoek verricht en vervolgens de problematiek aan de gemeente Amsterdam voorgelegd met het verzoek tot een breder onderzoek.

Volgens Maurice Crul ligt het grootste probleem van over- en onderadvisering in het gegeven dat veel leerlingen die ondergeadviseerd worden, worden geplaatst op een school die geen mogelijkheid biedt voor doorstroom. Zo worden leerlingen met een havo Cito-toetscore verwezen naar een VMBO school. Crul is van mening dat een dergelijke ontwikkeling verstreckende gevolgen heeft voor de schoolcarrière van een kind.

Crul deelt de mening van Zeki Arslan dat leraren en scholen te voorzichtig zijn bij de advisering van een aantal leerlingen, in het bijzonder bij de migranten leerlingen. Uit onderzoek van de Adviesraad Diversiteit en Integratie is ook gebleken dat leraren bewust leerlingen onderadviseren op basis van de argumentatie dat deze leerlingen van huis uit onvoldoende hulp en ondersteuning krijgen. Crul vindt deze argumentatie onlogisch, omdat deze groep leerlingen, die vaak met een taalachterstand hun basisschoolloopbaan beginnen, zonder hulp en ondersteuning van huis uit het weten te presteren om na 8 jaar een goede Cito-toetscore (havo/vwo) te halen. Dit houdt volgens Crul in dat deze leerlingen nog meer in hun mars hebben dan leerlingen zonder taalachterstand en mét ondersteuning en hulp van thuis. De migranten leerlingen begonnen immers met een achterstand, maar weten uiteindelijk eenzelfde of soms zelfs betere prestaties te leveren bij de Cito-toets als de andere leerlingen. Je zou dus als leraar meer vertrouwen in deze leerlingen moeten hebben in plaats van minder.

Als mogelijke oplossing voor het probleem moeten volgens Crul ook de schooladviezen openbaar worden gemaakt door scholen. Op deze wijze wordt het voor de ouders zichtbaar wat er gebeurt met de Cito-scores en de schooladviezen.

Dr. Paul Jungbluth: “Verstandig over-adviseren”

Paul Jungbluth begint zijn statement met het opvallende verschijnsel dat een leerling met bijna iedere Cito-score op verschillende niveaus terecht kan komen. De normen die worden gehanteerd voor de verschillende schoolniveaus overlappen elkaar. Bij bijvoorbeeld de gemengde leerweg van het VMBO kom je in bijna alle Cito-scores tegen die een leerling kan halen. De Cito-scores bieden dus geen eenduidig antwoord in de advisering voor het vervolg van de schoolloopbaan.

Als tweede punt stelt Jungbluth dat er wel degelijk sprake is van samenhang in de Cito-score en het uiteindelijke schooladvies. Dit is het thema sociale ongelijkheid. Uit zijn eigen onderzoek blijkt dat het feitelijk advies samenhangt met het opleidingsniveau van de ouders. Opvallend hierbij is dat allochtone leerlingen uit de lagere sociale klassen een beter advies krijgen dan de autochtonen leerlingen uit dezelfde sociale klassen. Op dit punt zou er dus sprake kunnen zijn van over-advisering van de lager opgeleide allochtoon ten opzichte van de lager opgeleide autochtoon. Afhankelijk van de verschillende demografische factoren kan er dus sprake zijn van over- dan wel onderadvisering bij allochtone leerlingen⁴.

Als mogelijke oplossing voor de problematiek stelt Jungbluth voor om over te gaan op verstandig over-adviseren van leerlingen. Hiervoor geeft hij twee argumenten, te weten:

⁴ Zie Bijlage

- Over-advisering leidt tot meer kansengelijkheid. Meer kansengelijkheid is nodig, omdat anders de legitimiteit van het hele onderwijsbestel herhaaldelijk ter discussie wordt gesteld. Wanneer je immers meer mensen benadeelt in de samenleving wordt het moeilijker om de legitimiteit van het bestel overeind te houden.
- Ongelijke onderwijskansen ondergraven elke notie van kenniseconomie. Als je van Nederland een kenniseconomie wilt maken, dan zal dat niet lukken met een ongelijk bestel.

Aan het overgaan tot over-adviseren stelt Jungbluth twee voorwaarden voor succes:

- Over-advisering heeft alleen zin als deze professioneel wordt begeleid.
- Geef de onderwijsinspectie opdracht om scholen positief te waarderen als deze bereid zijn om een zeker risico te nemen met leerlingen en zij deze leerlingen ondersteuning bieden in het creëren van kansen.

Vraag: In hoeverre is het volgens u mogelijk om via de aanpak van over- en onderadvisering iets te doen aan de verbetering van de onderwijskansen van leerlingen? Of moet deze discussie in een bredere context worden geplaatst dan alleen in de context van over- en onderadvisering?

Prof. dr. Jan Terwel is van mening dat deze discussie inderdaad in een breder context moet worden geplaatst. Wel stelt hij dat de aanpak van onderadvisering een bijdrage kan leveren aan de verbetering van onderwijskansen. Hij pleit daarbij voor een grotere rol van de leraren. Het wordt tijd dat de leraren opstaan en hun verantwoordelijkheid nemen in de advisering van leerlingen. Zij moeten aan de overheid aangeven en toegeven dat zij de opdracht om een leerling een schooladvies te geven niet kunnen waarmaken. Voor deze taak is meer professionaliteit nodig dan alleen de expertise en ervaring van een leraar.

Dr. Paul Jungbluth is het niet helemaal eens met Terwel, omdat hij bang is dat wanneer er een beroep wordt gedaan op de leraren hun rol nog verder zal gaan aanzwengelen. Jungbluth pleit voor het hanteren van de Cito-score als feitelijk advies en niet langer het schooladvies van de leerkracht zelf. Jungbluth pleit daarmee voor een objectivering van het advies, de rol van leerkracht moet eruit. Dr. Maurice Crul steunt een objectivering van het advies en vult aan dat hij in de verbetering van de onderwijskansen een grote rol ziet weggelegd voor de ouders. Deze zouden meer betrokken moeten zijn in het adviseringsproces. De ouders kunnen immers het beste beoordelen of de advisering van de school aansluit bij de ontwikkeling van hun kind. Jungbluth wil bij deze discussie ook de kanttekening maken dat middelbare scholen soms bewust 'risico' leerlingen weigeren om zodoende de kwaliteit van de school te waarborgen. Middelbare scholen zouden meer risico moeten nemen en Jungbluth pleit er dan ook voor dat deze scholen bewust worden gemaakt van de gevolgen van hun keuzes. Terwel is het niet helemaal eens met een objectivering van het schooladvies. Hij is van mening dat een objectieve toets, zoals de Cito-toets, slechts een momentopname is die niet altijd een juiste weergave geeft van de werkelijkheid. Een leraar kan een dergelijke score nog bijstellen vanuit een bredere ervaring met de leerling.

Hoe komen schooladviezen in de praktijk tot stand? Welke overwegingen spelen hierbij een rol? Een debat met betrokkenen uit het onderwijs, allochtone ouders en jongeren

Betrokkenen uit het onderwijs vertellen over de wijze waarop zij tot hun eindadvies komen. Tevens vertellen allochtone ouders en jongeren over hun ervaringen met het schooladvies. De genodigden voor dit debat zijn:

- Ton Gloudemans, directeur van Basisschool Bijlmerhorst in Amsterdam
- Bart Engbers, directeur van het Vader Rijn College in Utrecht (VMBO school)

- Carry Louz, onderwijsdeskundige
- Zeynep Küçükgülmez, lid platform allochtone ouders Dordrecht
- Aisah Manraj-Abdoel, lid platform allochtone ouders Den Haag
- Ali Küçüközel, jongere

Vraag: *Moet er inderdaad sprake zijn van over-advisering in plaats van onderadvisering? Met andere woorden: moet er bewust sprake zijn van over-advisering?*

Ton Gloudemans is voor over-advisering mits dit onder duidelijke voorwaarden gebeurt. De zogenaamde succesfactoren van Jungbluth dienen dan wel tot uitwerking te worden gebracht. Gloudemans wil echter wel de kanttekening maken dat hij de voorzichtigheid van leraren begrijpt bij het geven van hun adviezen. Immers maken leraren leerlingen voor een langere periode mee en kunnen op basis van hun ervaring tot een analyse komen die leidt tot een lager advies dan de Cito-score.

Vraag aan Bart Engbers: *Zojuist werd gepleit voor een verandering van de houding van middelbare scholen. Scholen uit het voortgezet onderwijs zouden ook wat meer risico moeten nemen. Bent u het daar mee eens?*

Alvorens Bart Engbers deze vraag beantwoordt, wil hij graag benadrukken dat het niet onmogelijk is om vanuit een laag schoolniveau, bijvoorbeeld het VMBO, talenten te ontwikkelen en door te stromen naar hogere niveaus. Het is absoluut geen schande en een verloren kans om op het VMBO te zitten, want dagelijks worden in het VMBO talenten ontdekt en ontwikkeld. Als antwoord op de vraag kan Engbers niet tot een eenduidig antwoord komen. Hoewel zijn school met de huidige ontwikkeling van onderadvisering te maken krijgt met een groot aantal aanmeldingen van nieuwe leerlingen, is Engbers van mening dat ook bij over-advisering hij te maken krijgt met een relatief groot aantal aanmeldingen van nieuwe leerlingen. Het gaat in dat geval dan niet om leerlingen die ondergeadviseerd zijn, maar om leerlingen die overgeadviseerd zijn en het niveau op een andere school niet aankunnen.

Vraag aan Zeynep Küçükgülmez : *Kent u veel ouders die niet naar een school durven te stappen om daar de discussie aan te gaan over het schooladvies van hun kind?*

Vanuit haar eigen praktijkervaring kent Zeynep Küçükgülmez (medewerker Bureau Leerplicht en Vroegtijdig Schoolverlaten Dordrecht) vooral veel Marokkaanse en Turkse ouders die zich klakkeloos neerleggen bij de besluiten van de school. Deze ouders weten vaak niet hoe ze naar een school moeten stappen en hoe de discussie aan te gaan. Mede vanuit het platform allochtone ouders Dordrecht probeert Küçükgülmez ouders te stimuleren om mondiger te worden en op te komen voor de belangen van hun kinderen. Zij vindt dit noodzakelijk, omdat uit de praktijk blijkt dat in Dordrecht allochtone leerlingen meer dan autochtone leerlingen ondergeadviseerd worden.

Aisah Manraj-Abdoel deelt de ervaring van Küçükgülmez. Zij heeft zelf ervaren hoe afhankelijk een leerling kan zijn van de mening van leraren in hun uiteindelijke schooladvies. Zij vindt het dan ook een zeer kwalijke zaak dat leerlingen ten onrechte op een lager niveau worden geplaatst op basis van het oordeel van een leraar. Als lid van het platform allochtone ouders Den Haag wil Manraj-Abdoel dan ook de ouderbetrokkenheid vergroten om zodoende scholen meer weerwoord te geven bij het bepalen van een schooladvies.

Vraag: *Denkt iemand dat leraren de band die zij zelf met de ouders hebben, laten meewegen in het schooladvies? Met andere woorden: zal een kind een beter advies krijgen op het moment dat leraren een goede band met de ouders hebben en zien dat de ouders zich betrokken voelen bij hun kind?*

Carry Louz is van mening dat over het algemeen de relatie tussen ouder en leraar van invloed zal zijn in het uiteindelijke schooladvies. Zij komt tot deze uitspraak naar aanleiding van opgedane praktijkervaring. Tevens is zij niet voor het idee om het schooladvies te objectiveren. Zij vindt dat een test niet bepalend moet zijn voor de verdere schoolloopbaan, omdat de ontwikkeling hiervan mede afhankelijk is van de motivatie van een kind. Deze motivatie kan en moet ook gestimuleerd worden door een school. De motivatie en inzet van een kind op de leeftijd van 12 jaar is op dat moment mede bepalend voor het niveau waarop iemand zijn of haar schoolcarrière voortzet. Op basis hiervan kan er dus alsnog sprake zijn van over- en onderadvisering.

Vraag: *Wat is exact de toegevoegde waarde van het schooladvies aan het einde van de basisschool?*

Volgens Ton Gloudemans is de toegevoegde waarde van het schooladvies het menselijke aspect. Een toets blijft een momentopname en het gedrag, de houding en persoonlijkheidskenmerken van een leerling zijn mede bepalend voor het soort vervolg van de schoolcarrière. Gloudemans maakt daarbij wel de aantekening dat hij niet altijd zeker weet of het schooladvies de juiste positieve doorslag geeft. De heer Engbers deelt de mening van Gloudemans en vindt het dan ook van groot belang dat het advies van een leraar wordt meegenomen in het uiteindelijke schooladvies. Om de Cito-toets van grotere waarde te laten zijn in het advies, pleit Engbers voor meerdere momentopnames in de basisschoolperiode van een kind in plaats van één moment. Hiermee zou je de ontwikkeling van een kind ook op basis van objectieve gegevens kunnen vastleggen.

Vraag aan Ali Küçüközel: *Hoe is jouw schooladvisering gegaan?*

Ali Küçüközel is bij zijn advisering duidelijk ondergeadviseerd. Hij weet zich nog goed te herinneren dat een aantal van zijn klasgenoten met dezelfde Cito-score een havo/vwo advies kregen. Küçüközel kreeg daarentegen niet eens het advies om naar de LBO te gaan. Ook daar vond zijn leraar hem destijds niet goed genoeg voor. Desondanks heeft Küçüközel doorgezet en is toch naar het LBO gegaan. Na zijn LBO is hij vervolgens doorgestroomd naar het MBO en daarna naar het HBO. Binnenkort zal hij gaan beginnen aan een Masteropleiding. Küçüközel is van mening dat de Cito-score en het schooladvies niet zo dwingend moeten zijn als dat zij nu zijn. Ook de mening van de ouders en de motivatie van kinderen dient een grotere rol te spelen in de uiteindelijke advisering.

Zijn er alternatieven voor het huidige traject van advisering? Een debat met Tweede Kamerleden

Een panel van leden van de diverse landelijke politieke partijen reageert eveneens op de discussie rondom de Cito-score en het schooladvies. De aanwezige kamerleden zijn Margot Kraneveldt (PvdA), Jan de Vries (CDA) en Saadet Karabulut (SP).

Vraag: *Wat is u in de discussie van vanmiddag het meest opgevallen? Heeft u iets geleerd uit deze discussie?*

Margot Kraneveldt heeft naar eigen zeggen veel geleerd over een aantal mechanismen in het onderwijs en hoe sterk deze blijken te zijn. Wat haar is opgevallen, is het gegeven dat onderadvisering veelal goed bedoeld lijkt te zijn. Binnen het huidige onderwijssysteem bestaat de behoefte om voor vooral achterstandsleerlingen de best mogelijke situatie te creëren.

Hierdoor projecteert het onderwijs onbewust veel achterstand op kinderen, een achterstand waarvan in een aantal gevallen helemaal geen sprake is. Kraneveldt vindt het daarom tijd worden dat wij kleurloos naar leerlingen gaan kijken.

Saadet Karabulut betreurt de huidige situatie in het onderwijs. Zij vindt het jammer om ook na deze middag te moeten concluderen dat Nederland een onderwijssysteem kent dat selecteert. Tevens concludeert zij na deze middag dat er geen eenduidige oplossing is voor dit probleem en dat bij het oplossen van dit probleem een belangrijke rol is weggelegd voor een samenwerking tussen de leraren, leerlingen en ouders.

Jan de Vries verwijst als een van de opvallendste gegevens van de middag naar een conclusie uit het rapport van de gemeente Amsterdam over de Cito-score en het schooladvies. Dit rapport concludeert namelijk dat er geen sprake is van systematisch over- en onderadvisering. De Vries acht het daarom niet als noodzakelijk om in Den Haag te praten over het over- en onderadviseren van bepaalde groepen leerlingen. Deze discussie dient plaats te vinden op scholen tussen de ouders en de leraren. De feitelijke gegevens zoals De Vries deze nu leest, zijn voor hem geen aanleiding tot een ingreep vanuit politiek Den Haag.

Vraag: Zijn de andere twee aanwezige kamerleden ook van mening dat deze problematiek niet in Den Haag moet worden besproken?

Margot Kraneveldt is het daar niet mee eens. Zij stelt dat op het moment dat de effectiviteit van het onderwijssysteem ter discussie staat, en dat staat het op dit moment, deze de aandacht verdient in Den Haag. Daarbij wil Kraneveldt wel duidelijk maken dat de politiek niet op de stoel van de leraren moet gaan zitten en/of de rol van de ouders moet gaan vervullen. Vanuit Den Haag dient kritisch te worden gekeken naar de effectiviteit van het door haar opgestelde beleid. Ook Saadet Karabulut vindt dat over deze zaak gesproken moet worden in Den Haag. Zij deelt de argumentatie van Kraneveldt volledig. Daarbij wil Karabulut aanvullen dat in de bespreking van het onderwijsbeleid niet zo zeer de nadruk moet worden gelegd op het onderscheid autochtoon-allochtoon, maar op het gegeven dat in de huidige situatie talent niet herkend wordt en daarmee verloren gaat.

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen door moderator Pieter Hilhorst

Pieter Hilhorst legt de kamerleden een aantal voorstellen voor die deze middag genoemd zijn door de verschillende sprekers in de discussie rondom het over- en onderadvisering.

1. De basisschool moet worden afgesloten met een volwaardig diploma.

Kraneveldt is het niet met deze stelling eens, omdat zij dan bang is voor een examineringproces op de basisschool. Ook De Vries is niet voor het invoeren van een basisschooldiploma. Wel is hij van mening dat in de advisering verder moet worden gekeken dan alleen de Cito-score. Dit is een momentopname die niet alleen bepalend mag zijn voor de verdere schoolloopbaan van een leerling. Karabulut deelt de argumentatie van Kraneveldt en De Vries.

2. Het adviestraject van het basis- naar het voortgezet onderwijs moet procesmatig worden begeleid (extern advies).

De Vries vertrouwt volledig op de advisering van de scholen en hun leraren en acht het daarom niet noodzakelijk om derden van buitenaf in te schakelen bij de advisering. Wel dient een basisschool kritisch te blijven kijken naar de eigen advisering en dient zij een warme overdacht

te doen naar het voortgezet onderwijs. Volgens Kraneveldt zou het bij het betrekken van een derde onafhankelijke persoon van buitenaf slechts gaan om een schijn advisering. Deze persoon kent immers de school, de leerling en de ontwikkeling van een leerling onvoldoende om tot een waardevol advies te kunnen komen.

3. De schooladviezen moeten openbaar worden gemaakt.

Karabulut is het eens met deze stelling. Ouders moeten de mogelijkheid worden geboden om inzicht te hebben in de schooladviezen. Kraneveldt is ook een voorstander van dit voorstel mits er voor gewaakt wordt dat het openbaar maken van de adviezen niet alleen leidt tot een papierenwerkelijkheid. Hiermee bedoelt zij dat ouders en leerlingen dan ook daadwerkelijk met deze adviezen aan de slag kunnen en met de school hierover een dialoog kunnen aangaan.

4. Landelijk onderzoek verrichten naar de verschillende normen die per gemeente in het voortgezet onderwijs worden gehanteerd voor de toelating van nieuwe leerlingen.

Hoewel De Vries van mening is dat een dergelijk onderzoek interessante informatie kan opleveren, heeft hij geen behoefte aan een daadwerkelijk landelijk onderzoek. Wel is hij een voorstander van afstemming op gemeentelijk niveau. Ook Kraneveldt en Karabulut denken dat het interessant is om een aantal gegevens op landelijk niveau boven water te krijgen, maar vinden het niet nodig om op landelijk niveau tot een afstemming te komen van de toelatingseisen.

5. De Onderwijsinspectie moet scholen die risicoleerlingen durven aan te nemen hoger waarderen.

De Vries is een voorstander van dit voorstel. De Vries weet echter te melden dat dergelijke factoren, zoals het aannemen van risicoleerlingen, (nog) niet tot de kwaliteitseisen van de Onderwijsinspectie horen. Een school wordt hierop dus niet gewaardeerd in het kwaliteitsonderzoek van de Inspectie. Een school zou daarom een eigen communicatiebeleid moeten voeren om dit soort kwaliteiten onder de aandacht van mensen te brengen.

Kraneveldt vindt het van groot belang dat de prestaties van een school duidelijk in beeld worden gebracht. Ook het aannemen van risicoleerlingen en de ontwikkeling van deze leerlingen verdient daarbij meer aandacht.

6. We moeten overgaan op verstandig over-adviseren van leerlingen.

Kraneveldt voelt wel wat voor dit idee. Zij ziet dit voorstel niet zo zeer als dé oplossing voor het probleem, maar is wel van mening dat scholen meer risico's mogen en misschien wel moeten nemen in hun adviezen. Zij staat dan ook open voor een gesprek met professionals uit het onderwijs om dit mechanisme te bespreken. Karabulut is eveneens een voorstander van dit voorstel mits het talent oplevert. Er dienen goede voorwaarden aan het natuurlijk over-adviseren te worden gesteld.

Afsluiting door Ankie Verlaan

De bijeenkomst wordt afgesloten door Ankie Verlaan, voorzitter van de Adviesraad Diversiteit en Integratie van de gemeente Amsterdam. Zij is blij om te zien en te horen dat hun advies aan de gemeente Amsterdam over de Cito-score en het schooladvies veel reactie te weeg brengt. Een schoolcarrière mag immers niet alleen bepaald worden op basis van het Cito-toetsmoment. Verschillende factoren, argumenten en momenten dienen daaraan ten grondslag te liggen.

Deze middag zijn er al vele oplossingen en adviezen aangedragen om onnodig over- en onderadviseren in het onderwijs tegen te gaan. Daaraan wil Verlaan nog een laatste oplossing toevoegen vanuit de Adviesraad. De Adviesraad is van mening dat er kritisch moet worden gekeken naar de tijd die wordt gesteld voor het basisonderwijs (8 jaar). Niet iedere leerling zal in dit tijdsbestek voldoende tijd en ruimte vinden om zijn of haar talenten volledig te ontplooien. Houd daar rekening mee en biedt leerlingen de mogelijkheid om te groeien alvorens zij, terecht of onterecht, naar een van de afdelingen van het voortgezet onderwijs worden gestuurd. De Adviesraad stelt daarom voor om te gaan werken met zogenaamde schakelklassen. Deze schakelklas kan fungeren als een 9^e jaar op de basisschool waarbij de definitieve overgang naar het voortgezet onderwijs in het belang van de leerling nog even wordt uitgesteld. In het tussenjaar kan een leerling definitief worden klaargestoomd voor het voortgezet onderwijs en zal het veel beter tot zijn recht komen in het voortgezet onderwijs.

Bijlage

Dia 1

FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

6 juni 2007
 De glazen bol: Cito-score en schooladvies
 Themabijeenkomst. Wordt het vwo, havo, vmbo of anders? De Cito score is bepalend...

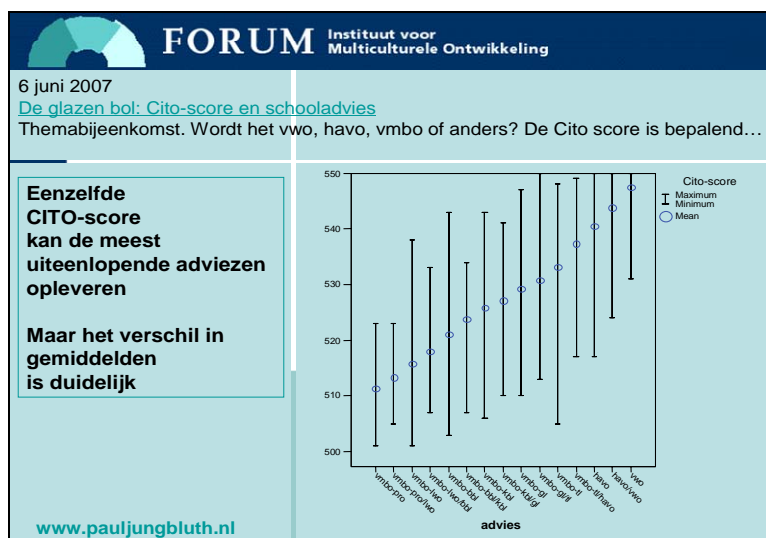
Verstandig over-adviseren
 Waarom en hoe dan?

dr. Paul Jungbluth

www.pauljungbluth.nl

Dia 2

Dia 3

FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

6 juni 2007
[De glazen bol: Cito-score en schooladvies](#)
 Themabijeenkomst. Wordt het vwo, havo, vmbo of anders? De Cito score is bepalend...

Leerprestaties gemeten met de CITO-eindtoets indiceren duidelijk het geadviseerde niveau van vervolgonderwijs

En niets is zo self-fulfilling als het advies VO

CITO-scores (quint)

-
-
- 0
- +
- ++

www.pauljungbluth.nl

Dia 4

FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

6 juni 2007
[De glazen bol: Cito-score en schooladvies](#)
 Themabijeenkomst. Wordt het vwo, havo, vmbo of anders? De Cito score is bepalend...

Wat leerkrachten in hun VO-advies mee-wegen bovenop de CITO-toets dat leidt in effect en onbedoeld tot een versterking van de kansen-ongelijkheid

Anders gezegd: over-advisering is het privilege van de kansrijken

Soc-Etn Achtergr.

- LBO/TUR MAR
- LBO autocht.
- MBO
- HBO/WO

www.pauljungbluth.nl

Dia 5

FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

6 juni 2007
 De glazen bol: Cito-score en schooladvies
 Themabijeenkomst. Wordt het vwo, havo, vmbo of anders? De Cito score is bepalend...

De grootste talentreserve tussen nonverbale intelligentie en CITO-score zit bij allochtonen

Anders gezegd:
 hun basisonderwijs is het minst effectief
 - en het VO repareert dat niet

www.pauljungbluth.nl

CITOscor (quintielen)	iboo-tunia	iboo-aut	mbo	hbo wo
--	~22.5	~21.5	~21.5	~21.5
-	~24.5	~23.5	~23.5	~24.0
0	~26.5	~25.5	~25.5	~25.5
+	~27.5	~27.0	~27.0	~27.0
++	~29.5	~28.5	~28.5	~28.5

Dia 6

FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

6 juni 2007
 De glazen bol: Cito-score en schooladvies
 Themabijeenkomst. Wordt het vwo, havo, vmbo of anders? De Cito score is bepalend...

Twee argumenten vóór overadvisering

- Ongelijke kansen voor visible minorities ondergraven de legitimiteit van het stelsel en legitimeren enerzijds ongelijke behandeling, anderzijds verzet
- Ongelijke onderwijskansen ondergraven elke notie van kennis-economie onder mondiale concurrentie

Twee voorwaarden voor succes

- Zonder systematische en professionele ondersteuning van risico-leerlingen resulteert over-advisering automatisch in afstroom en bevestiging zo de traditionele (zelf)stereotypering
- Zolang de Onderwijsinspectie in haar kwaliteitsbeoordeling van scholen geen waardering geeft voor verstandige over-advisering, staat de marktwerking de kansengelijkheid in de weg

www.pauljungbluth.nl